

Spojený poslanecký klub, zaZA

Materiál na rokovanie
Mestského zastupiteľstva v Žiline

Číslo materiálu: ____/2020

K bodu programu

Inštitút záhradníka mesta a návrh rozšírenia a ochrany zelene v meste Žilina

Materiál obsahuje:

1. Návrh na uznesenie
2. Dôvodová správa
3. Materiál
4. Prílohy

Materiál bol prerokovaný v komisii:

KŽP (8.9.2020), KKCRaMR (7.9.2020),
KÚPaV(8.9.2020)

Predkladá:

Poslanecký klub zaZA

Mgr. Zuzana Balogová, poslankyňa MZ
Ing. Ľubomír Bechný, poslanec MZ
Ing. Barbora Birnerová, PhD., poslankyňa MZ
Mgr. Ing. Peter Ničík, poslanec MZ
Ing. arch. Dušan Maňák, poslanec MZ
Mgr. Iveta Martinková, poslankyňa MZ
Ing. Ľuboš Plešinger, poslanec MZ
Ing. František Talapka, poslanec MZ
Mgr. Miriam Šuteková, poslankyňa MZ

Spojený poslanecký klub

MUDr. Igor Habánik, poslanec MZ
Mgr. Dominik Hriník, poslanec MZ
Ing. Ján Ničík, poslanec MZ
Ing. Ján Pažický, poslanec MZ
Mgr. Vladimír Randa, poslanec MZ
Mgr. Marek Richter, PhD., poslanec MZ

Zodpovední za vypracovanie:

Mgr. Zuzana Balogová, poslankyňa MZ
Mgr. Vladimír Randa, poslanec MZ

Žilina, 28.9.2020

NÁVRH NA UZNESENIE

Uznesenie č. __/2020

Mestské zastupiteľstvo v Žiline

- I. navrhuje primátorovi mesta zriadenie inštitútu záhradníka mesta.

NÁVRH NA UZNESENIE

Uznesenie č. __/2020

Mestské zastupiteľstvo v Žiline

- I. žiada prednostu mestského úradu a riaditeľa Útvaru hlavného architekta o vypracovanie akčného plánu na postupnú realizáciu Návrhu rozšírenia a ochrany zelene v meste Žilina, pre rok 2021 minimálne v rozsahu prílohy č. 2.

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Tento materiál sa predkladá ako iniciatívny s cieľom:

- 1) Zabezpečiť plánovanie rozširovania mestskej zelene.
- 2) Skvalitniť systém výsadby, starostlivosti a údržby zelene v meste Žilina.
- 3) Vyriešiť niekoľko dlhodobo pretrvávajúcich problémov súvisiacich s ochranou a rozširovaním zelene na území mesta.

Materiál má dopad na rozpočet mesta nasledujúci. Náklady na 1 osobu - záhradníka mesta vo výške cca. $12 \times 1622\text{€} = 19\,464\text{€}$ ročne pri hrubej mzde pracovníka 1200€/mesačne.

Náklady na jednotlivé realizované opatrenia v súčasnosti nie sú známe. V tomto štádiu nie je možné presne presne daný dopad vyčíslieť. Závisí to od rozsahu riešenia dielčích problémov. Časť opatrení je možné realizovať z finančných prostriedkov, ktoré má mesto vedené na samostatnom účte a ktoré získalo ako finančnú náhradu spoločenskej hodnoty drevín, ktoré boli vyrúbané v súvislosti s výstavbou diaľnice D1 a iných stavebných činností.

Stanoviská komisií mestského zastupiteľstva:

Komisia životného prostredia odporúča Mestskému zastupiteľstvu v Žiline materiál prerokovať schváliť.

Stanovisko komisie kultúry, cestovného ruchu a miestneho rozvoja:

Komisia s predloženým návrhom súhlasí a odporúča ho MZ prerokovať a schváliť.

Stanovisko komisie územného plánovania a výstavby:

Komisia k predloženému materiálu nemá pripomienky, odporúča ho schváliť.

MATERIÁL

Inštitút záhradníka mesta

Mesto Žilina spravuje verejný priestor prostredníctvom zazmluvnených spoločností. Na oddelení životného prostredia, na referáte správy mestskej zelene pracujú aktuálne 3 pracovníci, ktorí majú medzi sebou rozdelenú agendu preneseného výkonu štátnej správy na úseku životného prostredia, cintorínov, lesoparku, správu a údržbu zelene atď. Vzhľadom na aktuálnu situáciu s výsadbou v meste Žilina je potrebné konštatovať, že nie je v kapacitách oddelenia koncepčne riešiť výsadbu zelene v meste Žilina. Ukazujú to problémy s výsadbou v mobilných kvetináčoch, problémy s nedostatočnou výsadbou zelene na voľných plochách, veľmi malá výsadba trvalkových záhonov. Jednoducho treba povedať, že očakávania občanov v tejto dobe klimatických zmien sú vysoké a mesto Žilina aktuálne so svojimi kapacitami nestíha koncepčne riešiť zeleň.

Mestské záhradníctvo má v Žiline dlhú tradíciu. Už koncom 19. storočia vzniklo prvé mestské záhradníctvo za dnešnou ulicou Romualda Zaymusa. Okolo roku 1920 sa presťahovalo na Bôrik. Mestské záhradníctvo existovalo aj po vojne a zároveň sa vybudovalo nové v Tepličke nad Váhom. Od roku 1960 bolo súčasťou Technických služieb mesta Žilina. V súčasnosti je takmer 100 ročná tradícia žilinského mestského záhradníctva stratená. Počas tohto obdobia bola Žilina vďaka zanietým záhradníkom zeleným a kvitnúcim mestom. Počas tohto obdobia bolo mesto v oblasti pestovania rastlín takmer úplne sebestačné. Navrhujeme zriadenie Inštitútu záhradníka mesta bez presného definovania formy. Dôležité je naplnenie princípu, kde by tento subjekt, mal mať na starosti **koncepciu a plánovanie**, dohľad nad výsadbou a manažment kvetov, stromov a ostatnej zelene. Ako najvhodnejšie sa javí zamestnanie pracovníka v Útvare hlavného architekta. Je možné preniesť túto zodpovednosť aj na externý subjekt, resp. vytvoriť celý tím zamestnancov podľa potreby.

Inšpiráciou k tomuto kroku nám okrem histórie je aj nedávny príklad z Handlovej, kde po dlhom období zamestnali záhradníka mesta a výsledky sú vidieť takmer okamžite.

Niekoľko inšpirácií:

<https://www.benesov-city.cz/o-udrzbu-zelene-se-jiz-stara-mestsky-zahradnik/d-85776>

<https://myhornanitra.sme.sk/c/22429420/vo-viacerych-castiach-handlovej-pribudla-kvetinova-vyzdoba.html>

<https://ekolist.cz/cz/publicistika/rozhovory/nejvetsi-problem-mestske-zelene-nepustime-k-ni-odborniky-rika-ondrej-fous>

Do Handlovej sa vracia farebná kvetinová výzdoba

Banická Handlová bola kedysi známa aj kvôli bohatej kvetinovej výzdobe. Mestskí záhradníci teraz nadviazali na tradíciu.

Zelená plocha pred nákupným centrom Billa ožila. Záhradníci spoločnosti Hater Handlová spol. s r.o. na nej vytvorili záhon s vázami plnými kvetov, ktorý bude v lete hýriť farbami. Nadviazali tak na tradíciu, ktorú v Handlovej v 70. rokoch založil Jozef Krč. A použili aj pôvodné konštrukcie váz. „Jedna váza bola do polovice zakopaná pred Haterom, druhá ležala v šrote v areáli. Pozváali sme ich a natreli,“ povedal riaditeľ firmy Hater Handlová Vladimír Borák.

Namiesto letníčiek trvalky

Oproti pôvodnej technológii výsadby kvetov však záhradníci postup inovovali. „Udržiavať tieto vázy bude teraz oveľa lacnejšie. Predtým do nich každoročne sadili nové letníčky, my sme tam vysadili trvalky, ktoré tam budú žiť a budeme si ich tam množiť,“ uviedol záhradník Hateru Jozef Božík. Dodal, že vymysleli aj novú technológiu sadenia kvetov do vázy. Kým pred vyše tridsiatimi rokmi záhradníkom trvalo vysadiť do vázy stovky letníčiek dva až tri týždne, teraz mali vázy aj so záhonom hotové za tri dni. „Vysadili sme takú skladbu rastlín, aby pekne zarástla na jednu súvislú formu. Je tam vysadených šesť druhov rôznych skalných ruží a rozhodníkov pomixovaných do vzorov, ktoré zatiaľ nie sú výrazné, akonáhle však prerastú a vykvitnú, vzor sa zvýrazní. Jediné, čo na váze budeme meniť, sú letníčky na vrchu vázy. Teraz sú tam ďalie a šalvie,“ povedal Božík.

Niekoľkomesačná práca

V záhone prevažujú letníčky, ktoré na jeseň vybrali zo zeme a prezimo-

Pri tvorbe záhonu sa záhradníci Hater - Handlová spol. s r.o. inšpirovali aj archívными fotografiami.

FOTO: INU

Skrášľujú aj ďalšie plochy

Okrem záhonu s vázami mestskí záhradníci upravili aj záhon na Mierovom námestí a skrášlili plochy pred budovou Slovenského banského múzea, aj pred obchodom Sama na Námestí baníkov. Podľa riaditeľa Vladimíra Boráka sa záhradníkov ľudia najčastejšie pýtajú, kedy už skrášlia aj samotné Námestie baníkov. Ako povedala primátorka Silvia Grúberová, lehota, do ktorej mesto nesmie do projektu rekonštrukcie námestia zasahovať, vyprší budúci rok.

Silver Jurtinus

**Založí mesto
neziskovú
organizáciu
Handlovské lesy?**

Primátorka mesta
Handlová, Silvia
Grúberová, zvolala
14. zasadnutie Mestského
zastupiteľstva.

Konať sa bude za platných
hygienických opatrení

Návrh rozšírenia a ochrany zelene v meste Žilina

Mesto Žilina dlhodobo bojuje s niekoľkými problémami v oblasti zelene, ktoré sa nedarí riešiť alebo im nebola venovaná adekvátne pozornosť. Tento návrh rozšírenia a ochrany zelene má za cieľ problémy pomenovať a navrhnúť riešenia, ktoré je potrebné po odbornom posúdení implementovať. Nie je akceptovateľné tieto problémy ďalej nechať v tomto stave. Zahrievanie prostredia v centre mesta je alarmujúce. Rozdiel medzi teplotou v centre mesta a na sídlisku Vlčince je 2-5 °C.

Okrem toho, že stromy a kry produkujú nenahraditeľný kyslík, spevňujú pôdu, zachytávajú vlahu poskytujú blahodarný tieň a v neposlednom rade pozitívne vplyvajú na psychiku, v tieni stromov sa chodníky a asfaltové cesty menej zahrievajú. Zmierni sa aj odraz zo sklenených budov. Vedecké prognózy poukazujú na fakt, že otepľovanie klímy je nezvratiteľný proces. Ale kým stromy vyrastú prejdú roky. Preto je viac než nutné začať s opatreniami na zmenu klímy okamžite. Zo štatistiky z roku 2015 vyplýva, že podiel mestskej zelene je v Žiline 1,38%. Celkovo je v našom meste podiel zelene aj s lesmi 33.25%. Je to tretie najhoršie číslo z krajských miest. Len pre porovnanie v Českej republike majú Karlove Vary podiel mestskej zelene 20,58 %, Praha 9,33%. Verejnú zeleň netvorí iba parky, ale aj malé a najmenšie plochy, ako sú dopravné ostrovčeky, okrajové pásy a nádoby na rastliny, malé trávnaté plochy na sídliskách či v širšom centre. Na tieto miesta sa v Žiline akoby úplne zabudlo. Všetky tieto plochy majú osobitnú úlohu v sieti mestskej prírody. Nie každý strom sa hodí do mestského prostredia. Či už z hľadiska jeho životnosti, veľkosti, podmienok, ale aj prospešnosti. Napríklad široká koruna viac zatieni chodník. Nemenej dôležité sú druhy odolné na zmenu klímy.

Mesto by malo mať vytvorený dlhodobý plán - víziu v oblasti mestskej zelene a princípov starostlivosti o ňu. Aby bola naplnená je potrebné tento plán postupne naplňovať, v jednoročných akčných plánoch.

Návrh rozšírenia a ochrany zelene v meste Žilina obsahuje:

Príloha č. 1 - Definovanie systémových problémov

Príloha č. 2 - Návrh plôch zelene, kde sa navrhuje výsadba stromov a krov, živých plotov.

Príloha č. 3 - Návrh plôch výsadby kvetinových trvalkových záhonov.

Príloha č. 4 - Návrh spôsobu ochrany zdevastovaných zelených plôch.

Príloha č. 1 - Definovanie systémových problémov

1.1 Výsadba stromov a krov mestom Žilina na pozemkoch mesta

Popis problému:

Mesto Žilina je majiteľom plôch zelene alebo spevnených plôch, na ktorých je možné realizovať výsadbu stromov a krov. V roku 2020 sa k 28.8.2020 vysadilo 67 ks stromov.

Odporúčanie na riešenie:

Identifikácia plôch vo vlastníctve mesta Žilina, vhodných na výsadbu stromov v meste Žilina a postupná výsadba v horizonte do konca roka 2021. Identifikácia nielen existujúcich zelených plôch, ale aj pevných plôch, ktoré už neplnia svoju funkciu a môžu byť opäť premenené na zelené plochy. Túto úlohu realizovať v súlade s uznesením č. 239/2019 na základe, ktorého bol vykonaný pasport asfaltových plôch na sídliskách. Z tohto pasportu je potrebné vybrať všetky plochy, ktoré už neplnia svoju funkciu, odstrániť ich a vysadiť zeleň. V prílohe č. 2 je návrh plôch, ktoré predkladatelia identifikovali ako vhodné na výsadbu stromov a kríkov. Všetky navrhované plochy boli konzultované s odborom správy verejného priestranstva a životného prostredia. Jedná sa len časť z možných plôch.

1.2 Výzva pre súkromné spoločnosti a verejné inštitúcie na výsadbu stromov

Popis problému:

Aby výsadba rastlín na území mesta bola čo najefektívnejšia je dôležitá spolupráca s majiteľmi súkromných pozemkov. Mnoho súkromných spoločností má záujem v rámci spoločenskej zodpovednosti firiem pomáhať miestnej samospráve starať sa o verejný priestor, napríklad aj formou dobrovoľníckych brigád, pri ktorých sa sadia stromy na mestských pozemkoch ako aj vkladom vlastných investícií do aktivít tohto charakteru. Často potrebujú usmernenie, pomoc a zároveň výzvu a záujem zo strany mesta o takúto spoluprácu. Najmä v apríli, kedy je Deň Zeme, sa rôzne organizácie a firmy zapájajú do dobrovoľníckych aktivít. Ponúkajú mestu nielen svoju prácu ale často krát aj sami zafinancujú náklady. Preto by mesto malo mať už pripravený zoznam potenciálnych plôch vhodných na výsadbu aj vizuálnou predstavou. Čiže či sadiť trvalkový záhon, kry, alebo stromy. Je rozdiel, či sa prihlási 5 dobrovoľníkov, alebo 20, či sú to viac-menej ženy, alebo prevažujú muži. Podľa toho sa vyberie priestor aj rastliny.

Odporúčanie na riešenie:

Táto dobrovoľnícka agenda musí mať svojho zapáleného a presvedčeného koordinátora v , ktorý bude iniciatívne vytvárať podmienky pre spoluprácu medzi mestom a ďalšími inštitúciami. Tento koordinátor by mal vytvoriť systém - disponovať zoznamom priestorov na výsadbu zelene dobrovoľníkmi na mestských pozemkoch, zadefinovať im vhodné druhy pre danú plochu, spôsob informovania o možnosti zapojenia sa do projektu.

Mal by proaktívne osloviť aj súkromné spoločnosti, školy i verejnosť či by neprejavili záujem zapojiť sa do aktivít takéhoto typu ,organizovať niekoľko podujatí obdobného charakteru. (v

Žilina máme SOŠP - odbor záhradníctvo, mnoho škôl počas maturitného týždňa, alebo obdobia po T9 uvíta aktivity zapojenia ich študentova žiakov do verejného života)

Ďalšou úlohou koordinátora by malo byť oslovenie a súkromných vlastníkov pozemkov (najmä veľké obchodné centrá) s návrhom výsadby stromov a zelene na ich súkromných pozemkoch. Možno by mali záujem s pomocou odborného poradenstva pripojiť sa k výzve ZA stromy, kvety) Aby sme dokázali motivovať majiteľov súkromných pozemkov je nutné, aby mesto Žilina išlo príkladom.

1.3 Výsadba kvetinových záhonov a trvaliek na území mesta

Popis problému:

V porovnaní s väčšinou miest na Slovensku musíme smutne konštatovať, že Žilina patrí medzi mestá s najchudobnejšou kvetinovou výsadbou. Obdobie mestského záhradníka Jozefa Červinka je minulosť. Len pre zaujímavosť v roku 1942 bolo na území mesta vysadených 68 400 kusov kvetov.

V súčasnosti mesto Žilina uprednostňuje výsadbu letničiek, ktorú vykonáva každoročne veľmi neskoro - začiatkom júna, v tomto roku dokonca až koncom mesiaca jún. Štandardne by mala prebiehať výsadba v jarňoch mesiacoch, akonáhle to poveternostná situácia dovolí. Zároveň navrhujeme, aby sa postupne prešlo na výsadbu najmä trvalkových záhonov, ktoré majú dlhodobú perspektívu, v konečnom dôsledku je to finančne efektívnejšie a keďže plnia svoj účel omnoho dlhší čas. Pre predstavu: kompletná príprava a výsadba 25m² trvalkového záhona stojí cca 1000€.

Odporúčanie na riešenie:

Výsadba letničiek v mesiacoch apríl - máj podľa poveternostnej situácie, výsadba trvaliek v najskoršom termíne. Odstránenie rozbitých prenosných kvetináčov. Vo všeobecnosti je vhodné, aby prevládala výsadba trvalkových záhonov. Po skúsenostiach z iných slovenských miest by bolo vhodné, aby trvalky boli vysadené aj do vybraných existujúcich kvetináčov. V roku 2021 navrhujeme zrealizovať začať výsadbu trvaliek a ostatnej zelene v zmysle urbanistických štúdií sídlisk schválených uznesením 65/2020 a v lokalitách uvedených v prílohe č.3. Vytvoriť akčný plán výsadby na území mesta pre rok 2021 a nasledujúce.

1.4 Doplnenie výsadby v okolí parkovacích plôch a živých plotov na území mesta

Popis problému:

Veľká časť parkovacích miest na území mesta je lemovaná živým plotom, ktorý je na viacerých miestach vyschnutý, zničený, alebo pokosený. Obdobný problém je aj pri živých plotoch (ulica Pod hájom, Hurbanova, Fándlyho, Čajakova a pod.). Tým je narušená estetická aj funkčná stránka živého plotu.

Odporúčanie na riešenie:

Identifikácia všetkých plôch s chýbajúcimi rastlinami a v rámci údržby zelene dosadenie výsadby poza parkovacie miesta, ako aj dosadenie živých plotov na území mesta.

1.5 Podsadbová zeleň a živé ploty/ izolačná zeleň

Popis problému:

Podsadbová zeleň nielen zvyšuje estetický dojem, zadržiava vodu (tvorí tzv. závlahovú misu), ale aj chráni stromy. Neopatrným kosením sa na spodku kmeňa dreviny vytvára rana, ktorú rastlina kvôli opakovaným zásahom koscov nestihne nikdy poriadne zaceliť. Následne tam preniká vlhkosť, plesne, mravce a iné živočíchy a končí to tým, že strom doslova vyhnije zvnútra.

Živé ploty medzi cestou pre motorové vozidlá a chodníkom pre chodcov či obytnou zónou tvoria tzv. izolačnú zeleň. Nielenže zachytáva prachové častice, ale tvorí aj optickú bariéru. V Žiline sa nachádza viacero veľmi exponovaných miest, kde takáto izolačná zeleň chýba.

(Rajecká cesta - rondel, Veľká Okružná a pod.)

Foto: Chýbajúca izolačná zeleň.

Odporúčanie na riešenie:

Identifikácia plôch vhodných na podsadbovú a izolačnú zeleň. Vytvoriť akčný plán výsadby na území mesta pre nasledujúce roky.

1.6 Vyjazdené koľaje v trávniku, zdevastované zelené plochy a ich ochrana

Popis problému:

Na sídliskách a v mestských častiach sa vyskytuje veľa zelených plôch, ktoré sa postupom času stali neoficiálnymi a nelegálnymi parkovacími plochami. Cez niektoré zelené plochy a chodníky si tiež autá skracujú cestu a tým zeleň ničia. Cieľom by mala byť revitalizácia zelene a jej ochrana pred ďalším ničením.

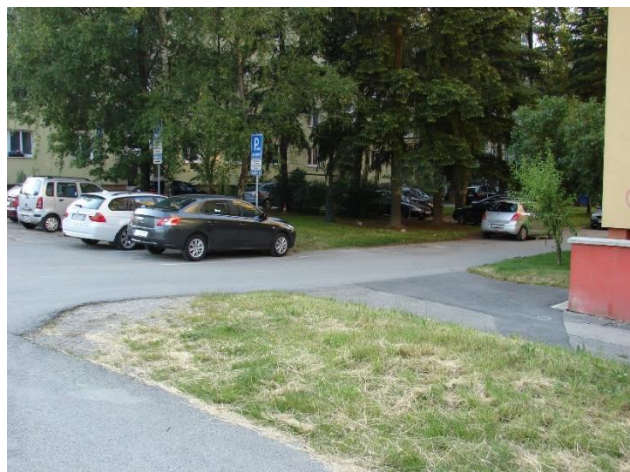
Odporúčanie na riešenie:

Identifikácia zdevastovaných zelených plôch, revitalizácia plôch, doplnenie zeminy, výsadba a vytvorenie efektívneho a zároveň estetického riešenia, ktoré zabráni ďalšiemu ničeniu. Veľmi vhodným spôsobom ochrany sa javí kombinácia živého plotu a dreveného oplotka (Príloha č. 4).

Zároveň je potrebné pristúpiť k legalizácii konkrétnych zvykových parkovacích plôch formou projektovej dokumentácie a premenu na parkovacie plochy v zmysle spracovaných urbanistických štúdií.

Príloha č. 2 - Návrh plôch zelene, kde sa navrhuje výsadba stromov a krov, živých plotov.

1.

Ul.

T.Ružičku pri Bilingválnom gymnáziu, kolmo na ul. Čajakova

Ul. Tomáša Ružičku pri Bilingválnom gymnáziu je hraničné horná časť mesto spodná ľavá časť hraničí s Holúbek
Monika r. Hodasová, Attidova 1328/24, Bratislava-Rusovce, PSČ 85110, SR neviem presne určiť hranicu,

2.

Ul.Fándlyho - pokračovať

3.

Nešporova,

Ul. Vysokoškolkov , pri OC Dubeň

4.

Ul. Vysokoškolkov Cyklochodník popri čerpacej stanice Slovnaft

5.

ten kúsok je mesta ZA

6.

Hečkova

7.

V.Okružná, vhodná podsadbová zeleň, alebo živý plot
ako pri ŽILPE

8.

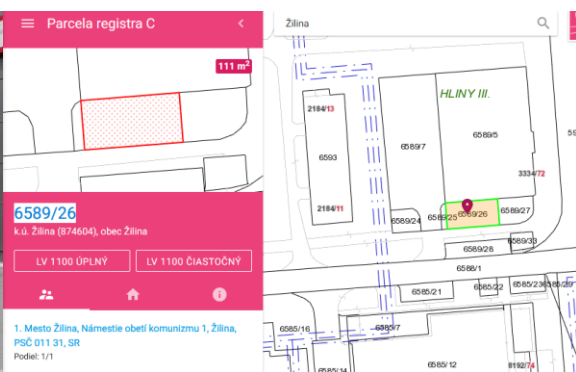
V.Okružná zo Spanyolla na Predmestskú

9.

pod kostolom Najsvätejšej Trojice, kvety

10.

Par. 6589/26 kú874604 polovica je mesta ZA ,

Par. 6589/27 druhá polovica Kvasnica Eduard r. Kvasnica, Ing., Žltá 1169/19, Žilina - Budatín, PSČ 01003, SR

11.

Legionárska/ V.Okružná

12.

kvety nám. M.R.Štefánika

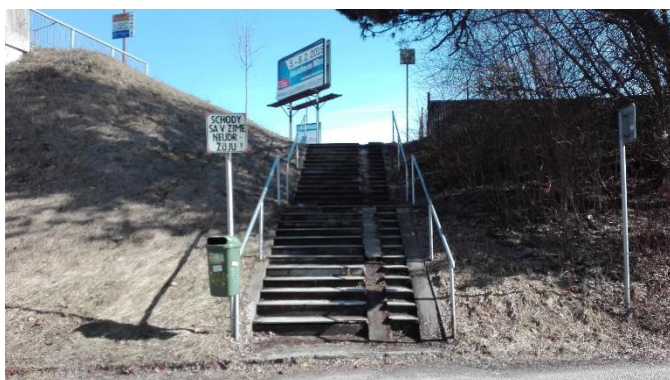
13.

R.Zaymusa/ Komenského par. 336/6 patrí ZA

14.

schody od športovej haly do parku Ľ.Štúra

15.

Nešporova pri Bille par.č. 6586/1

16.

Hlinská, posadbová zeleň

17.

Bánová k cintorínu / od Kamennej par. č 1344/13, č.1344/8, č 1344/14, 1344/9 č.1344/10, č 1322/25 ostatné sú nezaložené

18.

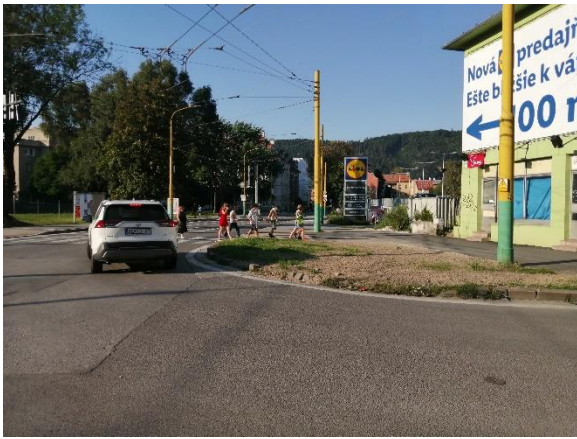
Hliny VIII, potrebná zelená stena , kry

19.

Na Sihoti , pri zimnom štadióne

20.

Predmestská

21.

Hálkova

22.

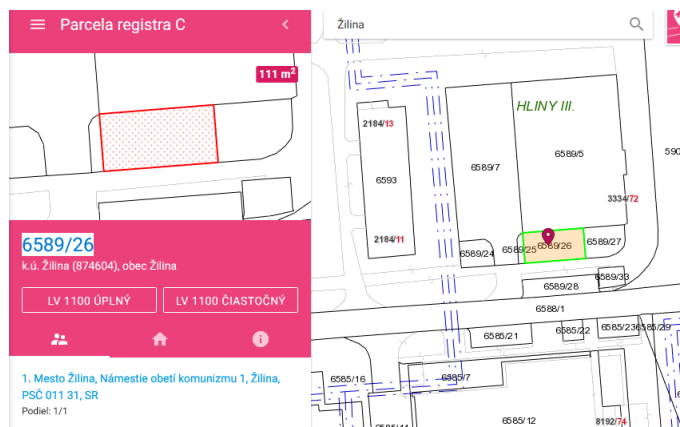
Košická /Predmestská

23.

Ul. Fánflyho, Náhrada stromovej aleje

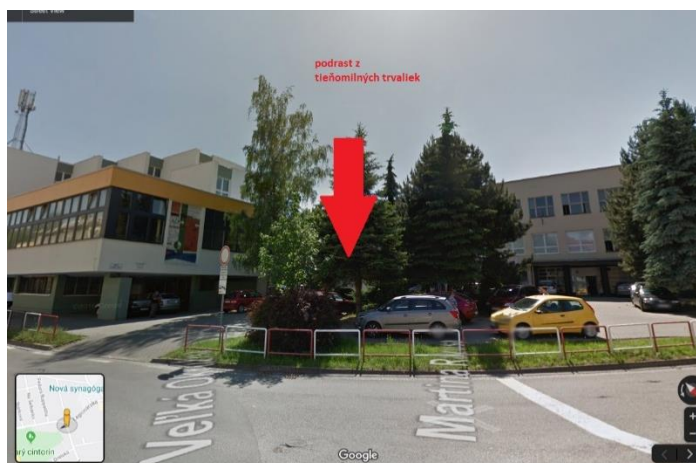
Príloha č. 3 - Návrh plôch výsadby kvetinových trvalkových záhonov.

Štefánikovo námestie

Bernolákova

V.Okružná

Fándlyho - pokračovať

R.Zaymusa pri škole

Jánošíkova zberný dvor – kry , kvety

Hliny I pozdĺž Fandliho

Šašvárka

Holého

Holého

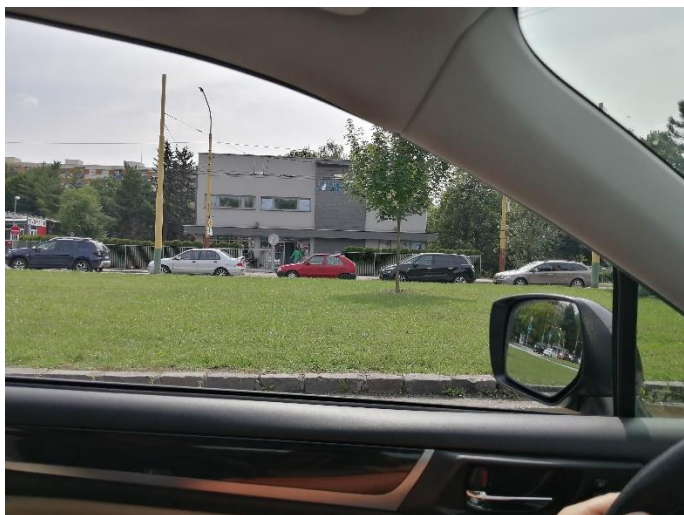
Framborská/ Kmeťá

Hlboká cesta

Martinská

Cyrila a Metoda, Matice slovenskej

Príloha č. 4 – Návrh spôsobu ochrany zdevastovaných zelených plôch.

